

STUDII ȘI CERCETĂRI

ARGUMENTARE ȘI CONTRAARGUMENTARE ÎN SINDIPA – CARTE POPULARĂ VECHĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ

CONSTANTIN STROE

Argumentation and Counterargumentation in *Sindipa* – a Book of Popular Wisdom in the Romanian Culture. The author of the study shows that although it is a book of wisdom, *Sindipa* is not one of philosophy proper, not even one of popularizing it; it is a book scattered over with an amount of ideas referring to the role, reason and function of philosophy, and especially of the person officiating it – the philosopher. Elements of the propaedeutics of philosophy and even the intuition of some pedagogical principles related to learning philosophy are added to the above mentioned issues. Even more than that, although the content of the ideas this book conveys is a moralizing one, as we encounter many situations revealing the morality/immorality of the characters, *Sindipa* is neither a book of morals, nor even one reminding us of a certain Code of good manners in society. According to the author's opinion, it is rather a quasi-handbook of applied rhetoric, since within its core one can find numerous intuited rules of a real pragma-dialectical model of solving conflicts of opinion in a negotiated manner.

Key words: philosophy, philosopher, wisdom, thesis, argument, argumentative situation, argumentation, counterargumentation.

Sindipa este una dintre cele mai răspândite cărți populare cunoscute în literatura română veche. Ea a fost scrisă, în anul 1703 de către dascălul Costea, din Șcheii Brașovului. Are origini incerte, fiind calificată de cercetători ca o povestire indiană trecută apoi printr-o amplă filieră: persană → arabă → siriană → grecească¹. E foarte probabil ca în Șcheii Brașovului, unde dascălele Costea, să fi ajuns odată cu multele elemente de cultură grecească care au pătruns și invadat cultura românească în formare, din cele trei Principate românești (Muntenia, Moldova și Transilvania), începând cu secolul al XVII-lea.

Deși este o carte de înțelepciune, ea nu este una de filosofie propriu-zisă, nici măcar de popularizare a acesteia, ci doar este presărată cu o sumă de idei referitoare la rolul, rostul și funcția filosofiei și, mai ales a aceluia care o oficia – filosoful. Pentru a

---

¹ *Sindipa*, Text stabilit, studiu lingvistic și filologic, glosar de Magdalena Georgescu, în *Cărți populare*, I, *Floarea darurilor. Sindipa*, Editura Minerva, București, 1996, pp. 223-224.

ilustra această apreciere, exemplific cu prezența în cuprinsul ei a următoarelor: ideea despre *ce este filosofia*: fie cunoaștere a tuturor lucrurilor, fie înțelepciune în toate; ideea despre *ce rol și rost are filosofia*: este capabilă să ofere mijloacele cu care omul să distingă binele de rău, precum și să stabilească criteriile de valorizare a faptelor sale; ideea despre *statutul filosofiei*: ea impune respect din partea celor aflați pe trepte înalte ale organizării sociale (împărat, dregători ai treburilor statului, boieri), dar și din partea vulgului, care manifesta o atitudine respectuoasă, aproape pioasă față de înțelepciune („de dreapta judecată”) și deținătorul ei – filosoful. La acestea se adaugă elemente de propedeutica filosofiei, și chiar intuirea unor principii pedagogice în legătură cu însușirea filosofiei. Astfel, se arată în carte, „toate filosofiele” pot fi învățate doar la o anumită vârstă, când cel doritor de o asemenea învățătură nu mai este „brudiu” (copilăros, naiv, „necopt”) la inimă și la minte, ci rațional și stabil emoțional. La vârste fragede „nu poate să învețe filosofii, căce că mintea copilului easte tot la joc”². Sunt evident enunțate acel principiu al adecvării și accesibilității cunoștințelor în funcție de vârsta elevului, precum și acela al trecerii treptate de la cunoștințele simple la cele mai complexe. Ca urmare, cunoștințele cu un grad ridicat de dificultate (cu grad mare de abstractizare și generalizare) cum sunt cele filosofice trebuie transmise la o vârstă când individul este capabil să le primească și să le înțeleagă. Dar să-i dăm cuvântul fiului de împărat să se destăinuie tatălui său, împăratul: „... dascălul meu Sintipa, văzându-mă copil tânăr, nu m-au învățat la greu, ca să mă ostenesc și să urăscu și să părăsescu învățătura, copil cum eram. Și știind dascălul că de început, de-are fi vrut să mă puie să învăț învățături mari, eu m-aș fi smerit cu firea și aș fi fugit de la dinsul. Și fiind eu fecior de împărat, dascălul m-au apucat cu ceale mici învățături, până m-au învățat de istov (complet-nota mea-C.S.). Și eu, fiind la minte deplin, le-am foarte luat cu firea și cu inima, de le-am luat cu toată firea și în șase luni m-am învățat și am silit să știu toate filosofiele cu ajutorul lui Dumnezău”³. În aceeași ordine de idei, trebuie relevată și desfășurarea programei și a metodicii de învățare a filosofiei și urmările benefice ale acestei învățături. Căci la întrebarea adresată de împărat fiului său „cum au putut dascălul Sintipa de te-au învățat atâtea filosofii”⁴, (intenția acestuia fiind de a-l face „filosof deplin” sau „deplin filosof”) acesta a răspuns: „- O, împărate, deacă m-au luat de la împărăția ta, dascălul meu m-au dus la casa lui și îndată au făcut o casă mare și o a spoit cu var și câte au vrut să mă învețe, au zugrăvit toate pre păreate. Și toate învățăturile le-au despărțit cu scrisorile. Și au zugrăvit soarele, și luna, și stealele, și au scris și capetele (capitolele-nota mea-C.S.) filosofiei, și a minței, și a dascăliei. Și capul cel dintâiu celui ce nu e pedepsit și a omului celui (sudalmă). Om ca acela între fraț și priiatini în sfatul lor să să pleace. Și al 2(-lea) cap au scris de filosofi, a unui care pe un om și ca acela om mare folos face a priiatinului său. Al 3(-lea) cap, de omul cel hiclean, ce știe multe, și ca acela om ce nu știe niciodată să facă rău cătră aproapele să pre ascuns. Al 4(-lea) cap, pentru om ce clevețește precum nu să cade pre alt, om, sau de boale, sau de alt rău ce va avea pre trup sau de-i grozav omul. Al 5(-lea) cap, de va face vreun judecători sau boiari sau împărat, de va face leage și va așeza, neauzind bine și adevărat. Al 6(-lea) cap, nu să cade nimănu să nădăjduiască

² *Ibidem*, p. 308.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 314.

pre om nebăgat în seamă. Al 7(-lea) cap, să învață de bărbat râvnitori să hrănească pre alți oameni buni, având bine și nevoind să ții să fii bogat și să aibă avuție și de a sa și de la părinții săi. Și omul văzind așa rău, nu știe și i se face voia rea și se ropeaște. Al 8(-lea) cap, să vază și zice: „Derept easte și să cade toț oamenii să fie cu dragoste și cu bună mulțumită și noi fără rău pentru bani”. Al 9(-lea) cap, să cade precum are un om să facă celuia și el iar face altora. Al 10(-lea) cap, sfătuiască cu cel ce te sfătuiască și de a păgânului fapte reale și nedreptățite a săracilor să nu facă prieteșug niciodată cu aceiia, ca să nu facă nedereptate și ia omului cu năpaste și făcând rău toț să bucură”⁵.

După cum se vede și după cum am arătat deja, *Sindipa* nu este o lucrare de filosofie propriu-zisă, chiar dacă totul pivotează în jurul a tot ceea ce reprezintă filosoful cu a sa „filosofia filosofească”. Ba mai mult, deși conținutul ideilor pe care le vehiculează este unul moralizator, întrucât întâlnim numeroase situații în care este scoasă la iveală moralitatea/imoralitatea personajelor, *Sindipa* nu este o carte de morală, nici măcar una care să amintească de vreun îndreptar al purtării în societate. După părerea mea ea este mai degrabă un *qvasi-manual de argumentare aplicată*, deoarece găsim în centrul ei intuite numeroase reguli ale unui adevărat model pragma-dialectic de soluționare pe cale negociată a conflictelor de opinie. Ea evidențiază preocuparea personajelor, și cu deosebire a celor 7 filosofi, de a avansa teze și a le susține cu argumente valabile, capabile să înlăture (respingă) acuza (teza) femeii celei rele și consecința acesteia – decizia împăratului de a-l omori pe fiul său pentru comportament presupus scandalos.

Personajele implicate în poveste sunt: Împăratul Persiei, Chira; fiul împăratului; Sintipa, filosoful învățător al fiului de împărat; muieră cea rea, țiitoarea împăratului; 7 filosofi. Dar ca să înțelegem tâlcul poveștii ea trebuie narată, măcar pe scurt: Împăratul Persiei, Chira, deși „avea 7 muieri” nu avea copii. Datorită rugăciunilor către Dumnezeu acesta i-a ascultat păsul și a făcut ca să aibă un fiu. Împăratul dorea ca fiul său să aibă o educație aleasă, realizabilă prin „învățătura cărții” și, prin urmare, a căutat și a găsit „un filosof dascăl” care „să-l învețe toată filosofia filosofească”. După 3 ani acesta „n-au putut să-l învețe nimica”. Atunci împăratul auzind de la mai mulți de Sintipa filosoful „că e prea dascăl și filosof” l-a chemat și i l-a îcredințat pe fiul său spre învățătura filosofiei. Sintipa s-a angajat, punându-și gaj viața și „avuția”, ca în decurs de un an să-l învețe „toată dascălia filosofească”, adică să-l facă „deplin filosof” (sau „filosof deplin”). Sintipa și-a folosit întreaga măiestrie pedagogică (- „au scris și au zugrăvit pe păreți câte învățături au vrut să-l învețe”, i-a explicat și i-a arătat ce și cum etc.) și la soroc s-a înfățișat împăratului spunându-i că și-a îndeplinit misiunea de dascăl: acum, fiul său este un învățat. În noaptea dinaintea zilei de înfățișare a fiului la tatăl său, împăratul, pentru a-i face dovada învățăturii sale, filosoful Sintipa „a astronomit” (a citit în stele-nota mea-C.S.) pentru a-i vedea norocul și binele și „au găsit că nu e de bine nici de sănătate de va merge la tată-său până vor trece 7 zile peste ceale zile ce pusese cu împăratul; că de nu va face așa, viața coconului va veni la cumpănă mare”. Sintipa i-a comunicat fiului de împărat temerile sale aflate „pre amănuntul de la astronomie” (de fapt, de la astrologie) și au convenit că singura soluție pentru ca el să evite necazurile este să tacă timp de 7 zile. Ducându-se la tatăl său, împăratul, acesta l-a întrebat despre multe lucruri, iar fiul nu i-a

---

⁵ *Ibidem*, pp. 314-315.

răspuns de nici un fel. Atunci, împăratul și-a chemat boierii dregători ca să-l întrebe ei, că poate se teme de el și de aceea „nu grăiaște”. Dar nici aceștia nu au reușit să scoată ceva vorbe de la fiul împăratului, bănuind chiar că Sintipa i-ar fi dat „vro iarbă care să-i fie îndemnătoare să păzească și să cunoască dascălia și să o întărească” și astfel „i s-au legat limba”. Văzându-l mâhnit pe împărat, una din cele 7 femei țititoare ale sale a venit și l-a rugat să o lase pe ea să dezlege limba fiului de împărat. Împăratul a acceptat propunerea acesteia, iar ea a început să-l desmierde pe fiul de împărat, ispitindu-l cu farmecele ei femeiești, ba mai mult, spunându-i că tatăl său fiind bătrân, îl ajută să-i ia tronul. În urma refuzului fiului de împărat, intuind urmările acțiunilor sale, femeia și-a rupt podoabele și veșmintele de pe ea, s-a zgâriat pe obraz pentru a-l face pe împărat să creadă că a fost atacată de fiul său pentru a o „rușina cu de-a sila”. Auzind și văzând toate cele arătate de femeie, fără nicio altă cercetare, împăratul „s-a cutremurat de mare ciudă” și a hotărât să-l omoare pe fiul său. Dar „împăratul avea 7 filosofi de care-i ținea împăratul la toate trebile ce vrea să facă, de sfat (astăzi li se spune consilieri) și grăitori”⁶ (astăzi, purtători de cuvânt); iar acești 7 filosofi se sfătuiră cum să dovedească împăratului că „ocara femeii era, fără nici o cercare”, și, ca urmare, posibil neverosimilă și neadevărată. Astfel ei hotărâră să-l împiedice pe împărat să facă „această înfricoșată faptă” de a-l omori pe fiul său. Pentru aceasta ei au decis ca în fiecare zi, pe rând, fiecare, să meargă la împărat și „să grăiască cu dânsul ca să nu omoare pre fiul său”. Cu o astfel de tactică, fiecare filosof dintre cei 7 a venit în fața împăratului argumentându-i că „nu easte cu dereptul, nici să cade împăraților să facă vro treabă până nu face cercare (- cercetare, n.n.-C. S.) să știe cu adevărat”⁷. De aici încolo, povestea curge liniar, fiecare filosof recurgând la o relatare („pocitanie”) în care se derulau fapte din care el extrăgea argumente bazate pe exemple pentru a demonta în fața împăratului susținerile (teza) femeii care îl acuzase pe fiul de împărat și pentru care acesta voia să-l omoare.

Întreaga activitate discursiv-argumentativă gravitează în jurul ideii: să omoare împăratul pe fiul său sau nu. Ideea de a fi omorât este susținută de femeia cea rea, țititoarea împăratului; să nu-l omoare este susținerea venită din partea celor 7 filosofi. Susținerile femeii par a se închea ca o argumentare, pentru că ea este cea care propune teza, în timp ce susținerile celor 7 filosofi pot fi considerate ca aparținând contraargumentării, deoarece strădania lor este de a respinge teza avansată de femeie. Desigur, pe parcursul desfășurării înfruntării discursive, susținerile oricăreia dintre părți pot trece în planul opus: din cel al argumentării în cel al contraargumentării și invers, în urma a ceea ce se numește „evaluarea argumentării”, funcție de eficacitatea argumentelor.

Ca în orice relație de comunicare dialogală (sau polilogală) între interlocutori valabili ceea ce se dorește și se caută este ca pe baza susținerii verosimilității tezei aflate în dezbatere (și, uneori, implicit, pe descoperirea adevărului presupus de acea teză) fie ca interlocutorul să fie convins și să accepte teza, fie ca interlocutorului să-i fie respinsă teza, iar el să renunțe la ea.

---

⁶ *Ibidem*, p. 253.

⁷ *Ibidem*, p. 254.

Primul „filosof den cei 7 care era cap preste dâșii” s-a înfățișat împăratului încrezător că va „mântui pre fiul său de la moarte”, folosindu-se de o „pocitanie” (povestioara cu inelul pierdut de un împărat pe divanul femeii pe care voia să o seducă⁸) din care răzbătea ideea că nu întotdeauna lucrurile sunt așa cum par. Argumentul invocat de primul filosof era acela că aparența nu este totuna cu realul, acestea situându-se în planuri diferite: prima, în al incertitudinii și îndoielii, al doilea, în al adevărului. Filosoful a încercat să demonstreze tocmai această confuzie de planuri: să nu iei niciodată aparența drept realitate, chiar dacă aparența poate să aibă uneori prezumții care ar indica-o ca adevărată. Pe baza unui astfel de argument filosoful încerca să arate că susținerea (teza) femeii care îl învinuise pe fiul de împărat este doar o aparență, în nici un caz adevărată și, astfel, să-l facă pe împărat să renunțe la hotărârea sa de a-și omori fiul. La fel stau lucrurile și în „a doao pocitanie”, cea cu papagalul⁹. Concluzia filosofului comunicată împăratului a fost aceea „că nici un om nu poate să cunoască pe fămeaie ce ar fi vicleană să o biruiască”, pentru că „auzit-ai cum pe bărbatul său au amăgit și înțelepciunea lui a biruit deplin”¹⁰ și deci susținerea (teza) femeii nefiind adevărată, împăratul nu trebuie să omoare pe fiul său.

Al doilea filosof a recurs la argumentul că cineva poate fi manipulat prin confuzia indusă de altcineva între adevăr și minciună, între bine și rău. (vezi „pocitania a doao” a celui de al doilea filosof, despre femeia care și-a salvat cei doi ibovnici – stăpânul și sluga lui –, făcându-l și pe bărbatul ei să o creadă nevinovată¹¹).

Femeia care îl acuzase pe nedrept în fața împăratului pe fiul său cerându-i moartea a susținut că argumentele filosofilor în favoarea nevinovăției și păstrării vieții acestuia sunt netemeinice și privesc doar latura emoțională a împăratului. „Pentru aceasta, o, împărate, câte cuvinte sânt ale sfătuitoților și ale filosofilor, de câte grăiescu tot berfescu și fac ca să-ț fie milă de fiul tău și-i păzescu sănătatea”¹², spune femeia. La un astfel de contraargument al femeii împăratul „iar au zis să omoare pre fiul tău”.

Al treilea filosof recurge la demonstrarea falsității argumentării femeii prin utilizarea așa-numitului „cerc vicios” ce constă în faptul că valabilitatea fundamentului presupune valabilitatea tezei de demonstrat și invers, adevărul tezei de demonstrat este întemeiat pe simpla afirmare a adevărului fundamentului (vezi „pocitania” în care fiul negustorului a înșelat-o pe femeia vinovată, înlocuindu-i orezul și zahărul din năframă, cumpărate din prăvălia tatălui său, cu țărână, în timp ce ea se iubea cu negustorul, iar femeia ajungând acasă, l-a înșelat pe bărbatul său, spunându-i că a lovit-o un cal și a pierdut banul, cu care trebuia să cumpere orez și zahăr, în țărână și de aceea a luat din acel loc țărână în năframă pentru a o cerne și a-l găsi. Bărbatul ei, „șaracul”, au crezut și singur au cernut țărâna și căuta banul”). Concluzia filosofului: „cu aceste fapte cunoaște, o, împărate, că drăciile și faptele muierilor niminilea nu poate să le biruiască”¹³ și deci, nu ai nici un motiv să-l omori pe fiul tău.

⁸ *Ibidem*, pp. 254-256.

⁹ *Ibidem*, pp. 257-258.

¹⁰ *Ibidem*, p. 258.

¹¹ *Ibidem*, pp. 261-263.

¹² *Ibidem*, p. 265.

¹³ *Ibidem*, p. 266.

Cel de al patrulea filosof a încercat să-i arate împăratului că deciziile cruciale, cum era și cea de față pentru că privea viața sau moartea fiului său, nu trebuie luate la mânie și cu grabă, pentru că acestea pot împiedica aflarea vinei și degeaba căința ulterioară, deoarece nu mai folosește la nimic (vezi „pocitania” cu băiașul și feciorul de împărat foarte gras¹⁴). „Acum cunoaște, o, împărate, de această pocitanie ce ți-am spus că nici un bărbat nu poate să cunoască faptele ceale reale fâmiești” și „auzind împăratul cuvintele filosofului au zis să nu omoare pre fiul său”¹⁵.

Al cincilea filosof a mers pe aceeași linie cu cel de al patrulea, în sensul că și el a accentuat pe faptul că o decizie majoră nu trebuie luată la prima vedere, ci trebuie să fie bine cântărită și cumpănită, ca o consecință a unei cunoașteri temeinice a situației concrete și a unei deliberări atente, în cunoștință de cauză. (vezi „pocitania” referitoare la un câine care, în absența stăpânului, păzea copilul acestuia. Când un șarpe s-a repezit asupra copilului, câinele a mușcat șarpele, omorându-l, dar a rămas cu sângele acestuia pe bot, ceea ce l-a făcut pe stăpân, ca la întoarcerea acasă să-l omoare, crezând că i-a mâncat copilul. Ceea ce desigur nu era adevărat. Au fost în zadar regretele ulterioare ale stăpânului, atunci când a aflat adevărul. Concluzia filosofului: „iar de vrei vrea să-l omori fără vină, județ (judecată-n.n.) și cuvânt (justificare-n.n.) vei da înaintea lui Dumnedzău”¹⁶.

Al șaselea filosof a adus ca argument lăsarea în viață a fiului de împărat ca o necesitate a asigurării succesiunii la tron. A asociat acestui temei argumentativ și *argumentum ad baculum* (argumentul impunerii prin forță) în sensul amenințării psihice a împăratului: că dacă acesta își va omori fiul „fără cercare”, va muri în chinuri sau din pricina regretelor se va sinucide¹⁷.

Al șaptelea filosof a căutat să respingă teza muierii celei rele, cum că împăratul trebuie să omoare pe fiul său, arătând că aceasta este superfluă, insuficientă și parțială, în sensul că ea nu se susține „pentru o giuruință de nimica”, cum este „giurământu muierescu”. „Și am înțeles și aimintrile, precum și multe rugi și milostenii și post au făcut maică-sa și au pohtit pre acest cocon de la Dumnedzău. Și vă l-au dat Dumnedzău pre dânsul. Și acum, pentru un cuvânt a unii muieri, ai zis să omori pre fiul tău, pentru jurământul acei muieri”. „Iar împăratul, auzind aceaste cuvinte ale a șaptelea filosof i s-au mângăiat inima și ș-au întors mâniia și îndată au trimis să nu omoară pre fiu-său”¹⁸.

Obiectivul major, comun activității discursiv-argumentative desfășurată de toți cei 7 filosofi a fost acela al discreditării țitoarei împăratului, a femeii în general, ca purtătoare a tuturor relelor (viciilor): minciună, necredință, înșelăciune, lăcomie, viclenie, fățarnicie ș.a. Deci, *a fost vizat ethosul* (baza etică), acel element care, alături de pathos (baza psihologică) și logos (baza dialectică) formează izvoarele persuasiunii, după Aristotel. Iată de ce fiecare filosof își încheia argumentarea cu expresii de felul: „ – O, împărate, eu am auzit că drăciile muieresti sânt multe și toate începăturile ceale reale

¹⁴ *Ibidem*, pp. 269-270.

¹⁵ *Ibidem*, p. 274.

¹⁶ *Ibidem*, p. 278.

¹⁷ *Ibidem*, p. 282.

¹⁸ *Ibidem*, p. 292.

(rele- n.n.) la fâmei sânt¹⁹ (al 2-lea filosof); „Cu aceste fapte cunoaște, o, împărate, că drăciile și faptele muierilor niminilea nu poate să le biruiască²⁰ (al 3-lea filosof); „Acum, cunoaște, o, împărate, de această pocitanie ce ți-am spus că nici un bărbat nu poate să cunoască faptele ceale reale fâmeiești²¹ (al 4-lea filosof); „Ce te păzește și te ferește, împărate, că drăciile muierilor sânt reale²² (al 5-lea filosof); „Așa, o, împărate, auzit-ai ce fapte reale a muierilor, celor reale și pe ce le stă gândul a face tot nevoiescu de le fac ca să le fie pe voie²³ (al 6-lea filosof); „Ce așa și împărăția ta cunoaște cu înțelepciunea împărăției tale că fără svârșit sânt drăciile, meșteșugurile muierești²⁴ (al 7-lea filosof).

În urma contraargumentelor aduse de cei 7 filosofi „Țiitoarea au înțeles *precum s-au întors împăratul* (subl. mea-C. S.) și au zis că nu omoară pre fiu-său...”. Pentru că de-a lungul celor 7 zile cât împăratul a fost asaltat de activitatea discursiv-argumentativă a celor 7 filosofi, această țiiitoare nu s-a resemnat, ci cu multă cerbicie a luptat pentru a-și impune teza ca împăratul să omoare pe fiul său. Căci, la o înfățișare la împărat ea precizează „Așa și eu, o, împărate, am nădejde pre Dumnedzău că mi-a da putere să biruiescu pre filosofii și sfătuitoarii tăi (subl. mea-C. S.). Iar de nu voi putea să mă mântuiescu, eu singură îmi voi face moarte și va fi păcatul în grumazii tăi, că de nu m-ei mântui de feciorul tău, precum să cade, că el au vrut să mă rușineze cu de-a sila, precum nu să cade²⁵. Și în alt loc „Și-m pare, cu voia lui Dumnedzău, voi birui dușmanii tăi, filosofii și sfătuitoarii gândurilor (subl. mea-C. S.), precum s-au făcut la un fecior de împărat, de la un filosof și sfătuitoari al tătâni-său²⁶.

După cum se știe activitatea argumentativă înseamnă susținerea sau respingerea unui punct de vedere în baza temeiurilor rațional-discursive și *numai* a lor. Or, femeia cea rea, țiiitoare împăratului a încercat să-l facă pe împărat să fie de partea opiniei ei și, deci, acesta să-și omoare fiul, recurgând, în numeroase rânduri, la șantaj, adică la ceva din afara temeiurilor rațional-argumentative: de nu va face cum spune ea se va omori cu un cuțit, sau va lua otravă sau se va arunca în foc.

În finalul cărții lucrurile capătă limpezime. Sintipa recunoaște că „Eu, o, împărate, fiului tău i-am zis să nu grăiască până în 7 zile, căci lucrul al norocului lui la astronomie am cercat și am găsit că, de va grăi într-acele 7 zile, va muri rău²⁷. Înainte de a-și etala învățăturile în cuvântul său, fiul de împărat a făcut un apel: „Iar voi priiatinii mei cei buni și crezuți (de încredere-n.n.), acum păsaț la tată-mieu, împăratul, și câte aț auzit să i le spuneț până nu apucă acea spurcată țiiitoare și iar va amesteca urechile și auzul²⁸, la care

¹⁹ *Ibidem*, p. 261.

²⁰ *Ibidem*, p. 266.

²¹ *Ibidem*, p. 274.

²² *Ibidem*, p. 280.

²³ *Ibidem*, p. 284.

²⁴ *Ibidem*, p. 292.

²⁵ *Ibidem*, p. 268.

²⁶ *Ibidem*, p. 266.

²⁷ *Ibidem*, p. 295.

²⁸ *Ibidem*, p. 293.

se poate adăuga și atenționarea de către filosofi a împăratului: „... în toate te zmeaște o muiare cu cuvinte reale și te abate în mânie ca să omori pre fiul tău...”²⁹.

După cele 7 zile de tăcere impusă lui de filosoful Sintipa (poate că și aici avem de-a face cu acea înțeleaptă sintagmă: „dacă tăceai filosof rămâneai”), în cuvântul său fiul de împărat a arătat că nici un om care „nu va lua deplin înțelepciunea și mintea și învățătura” nu va fi capabil să se cunoască pe sine („nu va fi putincios de să fie dascăl pre sine”³⁰), cu atât mai mult să-l ia pe un neînvațat fără minte să-l facă înțelept.

În carte găsim conturată și figura dascălului de retorică („dascălul de reale”) pe care eu îl bănuiesc a fi de factură sofistă, din vreme ce îi „întrece pre toț cu toate realele”³¹ și avea răspuns la toate. Dar iată cum este înfățișat în „a dooa pocitanie a fiului împăratului”, cea despre neguțătorul de lemn dulce și baba, gazda sa³²: „– Nu ț-am spus eu și nu te-am învățat dintâi ca să te ferești de oamenii de târgu, că ei foarte sânt la oameni streini răi? Ce ascultă-mă acum precum te voi sfătuî. De vreme de ai greși dintâi, cunoaște aceasta: că acești oameni au toț un dascăl și întrece pre toț cu toate realele. Ce pentru aceea le este dascăl și în toate sările se duc la dânsul și-i spun cine ce face și cine ce grăiaște și cum amăgescu. ...Și stâi și tu acolo, aproape ca un om de târgul acesta și ascultă foarte bine ce vor grăi ei și ce vor spune și precum le va răspunde dascălul lor. Și foarte să le iai aminte bine și să nu le uiți, ca să-i poți birui. Și cu mare tărie îi vei birui pre dânsii și multe vei dobândi de la dânsii”³³. De aici se degajă cu ușurință ideea că într-o dispută trebuie să fii pregătit ca să poți spune, precum al doilea neguțător care l-a abordat în târg pe neguțătorul de lemn dulce: „– Vezi că *te-am biruit cu cuvintele mele și pe tocmala noastră* (subl. mea - C. S.)...”³⁴, în trecut fie spus acesta dovedindu-se de fapt un învățacel slab al „dascălului de reale”.

O altă perspectivă, mai aproape de ce este (reprezintă) argumentarea retorică în raport cu demonstrația logică, găsim însă în „pocitania dintâi a feciorului împăratului”, când afirmă răspicat că uneori nu este nevoie de logică înaltă, de demonstrații ample, laborioase pentru a convinge, ci de logica elementară a bunului simț, adică de o argumentare a verosimilului (Vezi ce a învățat-o copilul de 5 ani pe babă pentru a convinge pe mai marele satului că nu ea este vinovată³⁵).

²⁹ *Ibidem*, p. 270.

³⁰ *Ibidem*, p. 298.

³¹ *Ibidem*, p. 305.

³² *Ibidem*, pp. 302-308.

³³ *Ibidem*, p. 305.

³⁴ *Ibidem*, p. 304.

³⁵ *Ibidem*, p. 304.